

Dovezené zboží podléhá dle zák. z 21. prosince 1923 č. 268 sb. z. daní z obratu v oněch případech, kde by zboží tuzemského původu bylo daní více zatíženo než zboží dovezené (daň činí 2% úplaty, povinen jest jí vývozce), i daní přepychové, která činí 12% hodnoty (u děl uměleckých a předmětů vědeckých pouze 2%) z předmětů vypočtených ve zvláštním nařízení, a daní spotřební stejně jako zboží tuzemské (jako na př. maso a masné výrobky, cukr, pivo, víno, mošt a pod., minerální vody, pálené lihovné nápoje, minerální oleje). Za předměty monopolní platí se zvláštní poplatky licenční (na př. tabák a tabákové tovary 400 Kč za každý kg).

§ 30. Obchodní smlouvy.

I. Státní smlouvy, jimiž se kontrahující státy dohodují o vzájemné úpravě hospodářských styků svých státních příslušníků, neboli t. zv. smlouvy obchodní, neobmezují se ani jen na obchodníky ani jen na provozování obchodu v užším smyslu (tržby, odtud i náš termín »smlouvy obchodní«, nikoliv »tržební«), nýbrž obsahují pravidelně úmluvy nejrozmanitější.

a) Především úmluvy ohledně přechodného pobytu i trvalého usazování se oboustranných poddaných, nabývání movitého a zvl. i nemovitého majetku a právní dispozice (prodeje, směny, darování, posledního pořizování) s ním, provozování obchodu, plavby a j. živností i jiné hospodářské činnosti příslušníků jednoho státu v území druhého, volného přístupu k soudům a volby právních zástupců i vedení sporů, ohledně zdanění osob, majetku, obchodů a živností, ohledně užívání dopravních cest a prostředků, ochrany vynálezů, vzorků a známek i literárního majetku, připuštění a oprávněnosti akciových a j. obchodních, průmyslových, finančních a zejména pojišťovacích společností, obchodních cestujících, dělnického pojišťování, ohledně vzájemného práva států ustanovovati v území druhého státu konsuly a j.

V četných těchto směrech jsou arci buď jisté právní zásady obecně uznanými součástmi práva mezinárodního (na př. svoboda pobytu a usazení a rovná v tom směru právní působnost s občany vlastního státu), nebo se o nich uzavírají speciální smlouvy mezinárodní (na př. o patentní ochraně, autorském právu).

Obchodní smlouvy mají dále a hlavně též za předmět:

b) úpravu podmínek, za kterých se připouští přechod zboží z území státu jednoho do území druhého, a tedy především předpisy celní (odtud název »smlouvy celní« nebo i »smlouvy celní a obchodní«).

Úmluvy celní mohou pak obsahovati buď speciálně dohody o celních sazbách mezi smluvními státy (smlouvy tarifní), nebo prostě vzájemné poskytnutí největších výhod (doložka výhodnostní), nebo smlouvu tarifní spolu i s doložkou výhodnostní.

II. Starší obchodní smlouvy požadovaly a povolovaly zevrubnější výhody nebo záruky co do výšky cel jen výjimečně, pro určité zboží dočasně zvlášt' ohrožené a přechasto v souvislosti s plavbou nebo obchodem koloniálním. Až skoro do let 1860. hleděno spíše ujednati nejprve a vybudovati základy všeho mezinárodního života hospodářského, j. otevření přístavů za všeobecně stejných podmínek, osvobození plavby od starých pout merkantilistických, volný přístup k provozování výroby a obchodu v cizině, právní postavení občanů.

Skoro jen naproti státům polozávislým nebo jen polocivilizovaným (Číně, Japonsku, Siamu a pod.) docházelo k obsáhlejší úpravě cel, druhdy přímo k jednostrannému jich diktátu, kdežto silní kontrahenti evropští a severoameričtí nezavazovali se druhdy vůči nim ani k prosté zásadě největších výhod (na př. Turecko bylo do r. 1907 mezinárodně a smluvně zavázáno nezvyšovati cel přívozních nad 8% dočasné hodnoty zboží, teprv r. 1907 přivolili evropské velmoci na 7 let ke clu 11% ad valorem, jež za války od 1. října 1914 vládou tureckou zvýšeno na 15%). První rozsáhlejší síť tarifních smluv vyššího slohu pojila se k obchodní smlouvě francouzsko-anglické z r. 1860.

Viděti, že určení cla a tedy t. zv. tarifní smlouva obchodní daleko není výhradním, ani ne rozhodujícím středem vši obchodní politiky, nýbrž naopak, že podstatné jádro i největší část obsahu mezinárodních smluv obchodních směřuje ke zcela jiným záležitostem než ke vzájemnému vázání cel. Smlouvy tarifní tvoří vlastně nepatrnou menšínu všech smluv obchodních. Německo mělo před válkou obchodní smlouvy skoro se všemi kulturními státy světa, avšak tarifní smlouvy pouze s 12 (nikoli s Francií, Velkou Británií, Holandskem, Švédskem a Norskem, Španělskem, Čínou atd.), Anglie měla snad

ze všech zemí nejvíce smluv obchodních, avšak nesmírně málo smluvně vázaných cel, podobně Americká Unie, a i v malé skupině vlastních tarifních smluv ustupovala úprava dovozných cel rozsahově i věcně do pozadí proti dvoustranné úpravě jiných vztahů obchodněpolitických.

Vedle vlastních smluv obchodních slouží však k úpravě hospodářských vztahů mezinárodních, a patří tudíž k mezinárodní obchodní politice četné zvláštní úmluvy, rovněž clem se neobírající, j. úmluvy

- o obchodě pohraničním a tržním,
- o řízení zušlechťovacím,
- o odvrácení dobytčích nákaz a o vzájemné kontrole opatření k tomu ve smluvních státech sloužících (veterinářské konvence),
- o rybolovu ve vodách nezmezinárodněných,
- o obchodě s koloniemi,
- o uznání jistých státních výkazů, vysvědčení a údajů v druhém státě a pod.

Pro některé z nejdůležitějších vztahů mezistátních shledáváme pak již smlouvy mezinárodní nebo přímo světové, které vyrostly již nad pouhé dvoustranné úmluvy státní — jsou přímé smlouvy nebo dokonce spolky světové pro poštu, telegraf, telefon, pro železniční a lodní dopravu, smlouva o zrušení vývozních premii cukerních a pod. Obchodní politika je tedy daleko více než pouhá celní politika.

V novější době bývá k obchodním smlouvám připojována i doložka o rozhodčím soudě pro spory vzniklé z obchodní smlouvy (v obchodní smlouvě Rakousko-Uherska s Německem, v rakousko-uherském vyrovnání a j.).

III. Smlouva tarifní může celní sazby generálního tarifu pro smluvní stát ohledně druhů zboží vytčených ve smlouvě nebo ve zvláštní příloze k ní, buď

↳ odstraniti (a stanoviti pro ně tedy bezcelný dovoz nebo i vývoz), nebo

↳ snížití (často arci jen v rámci minimálního tarifu státem autonomně vydaného), nebo

alespoň ▼ zátí, t. j. zaručiti, že celní sazby, byť se i číselně rovnaly sazbám tarifu autonomního, nebudou po dobu trvání smlouvy naproti smluvnímu státu zvýšeny.

Smlouva může dále vyloučiti z zápovědi nebo ztěžování dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, leč by šlo o záповědi co do válečných potřeb za mimořádných okolností, z ohledů na veřejnou bezpečnost, z ohledů zdravotní policie nebo k ochraně zvířat nebo užitečných rostlin před nákazami a škůdci,

nebo jde-li o takové zákazy či omezení, jaká jsou domácím zákonodárstvím dána pro výrobu, prodej, dopravu či spotřebu stejných domácích výrobků v tuzemsku.

Někdy vylučuje se i přívaz předmětů v tuzemsku státem monopolisovaných nebo se zapovídá vývoz uměleckých předmětů a starožitností a pod.

Dále bývají smlouvou vylučovány dávky průvozní a zvláštní vnitřní zdanění zboží pocházejícího ze smluvního státu dávkami státními nebo samosprávnými,

bývá zaručena vzájemná podpora při stíhání a trestání pohraničního podloudnictví (t. zv. celní kartel)

i úlevy při celní manipulaci (společné místnosti a a budovy celní a pod.).

Za podmínku poskytnutí celních výhod může býti předepsáno v svědčení o původu, t. j. dotvrzení příslušného konsulátu nebo obchodní komory, že bylo zboží vyrobeno ve státě smluvním, leč že by se ony smluvní výhody poskytovaly vůbec všelikému zboží přiváženému z volného obchodu cizího státu (a tedy i cizímu zboží v něm »naturalisovanému«).

IV. Celní smlouvy, jsouce výsledkem vyjednávání mezi státy se zájmy vespolek alespoň částečně protichůdnými, znamenají vždy částečné opuštění principu všeobecné ochrany výroby a kompromisní volbu mezi odvětvími, která ochrany nezbytně potřebují a zasluhují, a odvětvími, u kterých se lze ochrany zcela nebo částečně vzdátí, aby za tyto koncese bylo od cizího státu opět dosaženo úlevy pro expansi oborů jiných, vývozu schopných. Každé jednání tržebněsmluvní je tedy i v tuzemsku prováděno zájmovými zápasy mezi různými obory výrobními o míru ochrany nebo naopak obětování určitých oborů za kompensaci pro jiné obory, a tyto zápasy zostřují se tím, že se smlouvy v normálních poměrech uzavírají na delší řadu (10—12) let a že doložkou o nejvyšších výhodách se celní úlevy poskytnuté smluvnímu státu ihned zevšeobecňují. »Smluvní« politika tedy znamená větší uvolnění slevami ze sazeb generálního (autonomního) tarifu

vůči státům poskytujícím opět navzájem úlevy a jest tedy částečným návratem k svobodě tržební, kdežto »a u t o n o m n í« politika znamená tužší a všestrannější celní ochranu. Nicméně bývá celním smlouvám dlouhodobým a tedy stabilitu celních poměrů pro vývoz i dovoz zaručujícím dávana přednost před stavem bezesmluvním, který sice zvyšuje ochranu domácího trhu, zato však vydává export tuzemska v šanc libovolným změnám autonomních tarifů států přivozních.

V. Dříve se vnější státní politika tržební spokojovala co nejvydatnějším zabezpečením cizích odbytišť obchodními smlouvami s jinými státy — stát urovnáváje toliko cestu vlastnímu počínu obchodníkovu jen jaksi pasivně asistoval exportním snahám interesentů soukromých. Světovou válkou nabyt však proti tomuto skoro výhradnému převládání zájmů exportních po jistou dobu rostoucího významu import zejména potravin a surovin (dříve byl silnější stranou kupující — odtud nákladná reklama, úslužnost atd. soutěžících prodavačů — za války a bezprostředně po ní byl touto silnější stranou naopak většinou prodavač), a pohružky válčících stran hospodářským bojem poválečným zakládaly se hlavně na odloučení od nákupních trhů surovinových.

Soukromé nákoupě zboží v zahraničí byly za války a po ní dále nahrazovány státními dohodami o vzájemných dodávkách zboží se státy sousedními nebo přímo státní výměnou zboží tuzemského za cizí, při níž sloužily peníze toliko ke súčtování dle současně smluveného hodnotného poměru, neb kde nebyla možná výměna, smlouvaly se pro jednotlivé druhy zboží roční kontingenty (sem spadají hospodářské úmluvy neutrálních států se státy dohody, vzájemná směna zboží smluvená státy skandinávskými a j. smlouvy uzavřené za poslední světové války i po ní, na př. řada krátkodobých smluv Německa s Holandskem a Švýcarskem z let 1917 a 1918 o německých dodávkách uhlí a dříví za potraviny a tkanivo, a pod.).

Státy si tudíž vzájemnými úmluvami vymíňovaly jak zásobování z ciziny, tak export vlastních tovarů a naopak (v hospodářské úmluvě se Švýcarskem přiznala Francie Švýcarsku zásobování surovinami a potravinami, povolila mu však i pro svůj dovoz jistý kontingent tovarů, na jichž export kladl švýcarský průmysl váhu). Namnoze bývaly s těmito »hospodářskými dohodami« spojovány »dohody úvěrní«, jimiž stát exportující svoloval k sečkaní platů za dodávky zboží státu dovoznímu (stát přejímal zde

ručení za dodávky zboží poskytnutého cizinou na úvěr jeho příslušníkům).

Šířila se dokonce myšlenka úplného postátnění, monopolisování obchodu zahraničního alespoň v některých nejdůležitějších druzích zboží z důvodů nejenom obchodně- a valutněpolitických, nýbrž i finančních. Monopolisování obchodu s obilím bylo již před válkou několikrát navrhováno (v říšském sněmu německém Kanitz v l. 1894—1896, ve francouzské komoře Jaurès v r. 1896, ve spolkové radě švýcarské Scherrer-Füllemann v r. 1909, v Rakousku jej doporučovali Philippovich a Hainisch), v Rusku socialistická vláda učinila vnější obchod vůbec státním monopolem, i v Německu se vynořil návrh, který z monopolisování zahraniční tržby očekával roční příjem 1 miliardy marek. Organizaci obchodu by arci důsledně následovala i organizace výroby (nucené kartely a trusty nebo dle nyní oblíbeného terminu syndikáty), a navrhoval se i s t á t n ě o r g a n i s o v a n ý d u m p i n g - s y s t e m (vysoké ceny v tuzemsku a snižování cen pro zboží určené k exportu), proti němuž by se ovšem druhé státy v obchodních smlouvách bránily výhradou přírážkových cel na všechno zboží požívající přímo či nepřímo exportních premií.

§ 31. Zásada národní rovnosti a zásada největších výhod ve smlouvách obchodních.

I. Úprava mezinárodních styků hospodářských nabyla časem ve všech kulturních státech dvou základních forem:

Buď nečiní země vůbec rozdílu mezi tuzemcem a cizozemcem, ani mezi zbožím domácím a cizozemským a poskytuje cizímu obchodníkovi i cizímu zboží, cizím loďm, nákladům, patentům, ochranným známkám, literárním a uměleckým dílům atd. úplně stejné právo, jakých požívají pro dotyčné tuzemské hospodářské vztahy občané vlastního státu. Soutěžná svoboda a soutěžná rovnost platí zde pro cizozemce jako pro tuzemce (z á s a d a n á r o d n í r o v n o s t i, v diplomatických listinách *t r a i t e m e n t n a t i o n a l*, u Angličanů a Američanů *n a t i o n a l t r e a t m e n t*, u Němců *N a t i o n a l b e h a n d l u n g*).

Anebo vyhrazuje se tuzemským příslušníkům a tuzemské výrobě jakási přednost, jakási národní protekce před cizími příslušníky a cizím zbožím — na př. vybíráním pohranič-